

คำศัพท์เขมรจากพจนานุกรมเขมร

ฉบับพุทธศาสนบัณฑิต พ.ศ. 2512 ที่ใช้ตรงกันกับคำศัพท์ไทย

Khmer Vocabulary in 1969 Buddhasasana Bundit Khmer Dictionary

which were similar to Thai words in terms of their Pronunciation and Meanings.

วัฒน์ชัย หมั่นยิ่ง¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคำที่ใช้ตรงกันระหว่างคำศัพท์เขมรกับคำศัพท์ไทย และเพื่อจำแนกที่มาของคำศัพท์ที่ใช้ตรงกันจากข้อมูลปฐมภูมิ คือคำศัพท์ภาษาเขมรจากพจนานุกรมเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิต พ.ศ. 2512 ในหมวดตัวอักษร ข. และคำศัพท์ไทยจากพจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542

พบว่า มีคำที่ใช้ตรงกันรวมทั้งสิ้น 88 คำ และในจำนวนนี้เป็นคำที่มาจากหลายภาษา จำแนกได้ดังนี้

- คำศัพท์เขมรที่ใช้ตรงกันกับคำศัพท์ไทย จำนวน 70 คำ
- คำศัพท์เขมรที่มาจากภาษาบาลี + สันสกฤตที่ใช้ตรงกันกับคำศัพท์ไทย จำนวน 10 คำ
- คำศัพท์เขมรที่มาจากภาษาไทย ที่ใช้ตรงกันกับคำศัพท์ไทย จำนวน 8 คำ

แสดงให้เห็นว่าภาษาเขมรกับภาษาไทย แม้จะอยู่ต่างตระกูลภาษากัน แต่ทั้งสองภาษามีคำศัพท์ที่ใช้ตรงกันอยู่มาก

Abstract

This article aimed to investigate Thai and Khmer vocabularies which were similar with respect to their pronunciation and meaning in order to classify the origins of the vocabularies. The study employed a form of descriptive analysis of the vocabularies listed under the alphabetical category of Khoh Khai (ข) of the 1969 Khmer Buddhasasanabundit Dictionary and Thai Dictionary, the Royal Institute Edition, B.E. 2542

It was found that there were 88 vocabularies that were similar. The origins of the vocabularies could be classified as follows :

- 70 Khmer vocabularies which were similar to Thai words in term of Thai pronunciation and meanings.

- 10 Khmer vocabularies with Pali and Sanskrit origin which were similar to Thai words in term of their pronunciation and meanings.

- 8 Khmer vocabularies with Thai language origin which were similar to Thai words in term of their pronunciation and meanings.

These findings showed that the Khmer and Thai languages were very similar although they were form different language families.

1. ความสำคัญของปัญหา

ในภาษาไทยมีคำศัพท์ที่มาจากภาษาเขมรปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ผู้ใช้ภาษาส่วนใหญ่ไม่รู้สึกรู้ว่าคำเหล่านั้นมีความแตกต่างกับภาษาไทยแต่อย่างใด กลับเป็นคำที่รู้จักคุ้นเคย เพราะมักพบได้ในสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ นิตยสาร บทความ หรือสื่อวิทยุโทรทัศน์อยู่เสมอ ซึ่งเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้มีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาษาเขมรกับภาษาไทย และคาดว่าน่าจะเป็นภาษาที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน เนื่องจากโดยสภาพภูมิศาสตร์ของทั้งสองประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกัน ดังที่ ประสงค์ ทองประ (2546. หน้า 3) กล่าวว่า

แนวพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา ประชาธิปไตย มีความยาวประมาณ 798 กิโลเมตร อยู่ทางด้านตะวันออกและตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นความยาวตามสันปันน้ำของทิวเขา 521 กิโลเมตร และตามร่องน้ำลึกของลำคลองและลำห้วย 208 กิโลเมตร และตัดเป็นแนวเส้นตรงในพื้นที่ราบอีก 69 กิโลเมตร เริ่มจากช่องบกไปจนถึงช่องจังหวัดตราด แม่น้ำที่กั้นพรมแดน ได้แก่ แม่น้ำโพธิ์น คลองลึก คลองด่าน คลองน้ำใส ทิวเขาที่กั้นพรมแดน ได้แก่ ทิวเขาบรรทัด ทิวเขาพนมดงรัก แนวพรมแดนด้านนี้ผ่านจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ สระแก้ว จันทบุรี และตราด

¹ รองศาสตราจารย์ นาวาโท ประจักษ์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

นอกจากความสัมพันธ์ทางด้านภาษาศาสตร์ และ ประวัติศาสตร์ระหว่างไทยกับเขมรแล้ว ประสงค์ ทองประ (2546. หน้า 4-3) ยังได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเขมรในด้านอื่น ๆ อีก เช่น มีการทำสงครามกัน มีไมตรีและไปมาค้าขาย มีการแต่งงานประสมเชื้อชาติและมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมซึ่งกัน และกันอีกด้วย

เมื่อเป็นดังนี้ การถ่ายทอดของวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ เช่น ภาษา ก็ย่อมเกิดขึ้นได้โดยง่าย นอกจากมีการถ่ายทอดทางด้าน ภาษาแล้ว บริเวณที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบันเคยเป็นที่อยู่ของชนที่ใช้ภาษาตระกูลมอญ-เขมร และเมื่อชาวไทยอพยพมาอยู่ บริเวณนี้ย่อมได้รับภาษาเขมรเข้ามาใช้เป็นเวลานาน ดังหลักฐานจากข้อเขียนของพระยาอนุমানราชธนะ (2499. หน้า 21) กล่าวว่า “ในทางประวัติศาสตร์ ดินแดนที่ปัจจุบันนี้เป็นประเทศไทย นั้น ก่อนที่ชาวไทยจะอพยพลงมาเดิมเป็นที่อยู่ของชนชาติในตระกูลออสโตร-เอเชียติก (Austro-Asiatic) มีตระกูลมอญ เขมร เป็นต้น” และนอกจากนี้ กาญจนนา นาคสกุล (2502-2501. หน้า 3) กล่าวว่า

เมื่อชาวไทยอพยพลงมาก็ได้มาอาศัยปะปนกับชนชาติในตระกูลดังกล่าว โดยเฉพาะชาวเขมร มลายู มอญ เป็นเวลาช้านานอย่างน้อยก็ตั้ง 800-700 ปี ตลอดระยะเวลาที่ชนชาติไทยได้รับวัฒนธรรม มีภาษา ศิลปวิทยาการ ประเพณีการปกครอง ขนบธรรมเนียม ฯลฯ ภาษาอันเป็นสื่อกลางของการติดต่อและเป็นวัฒนธรรมสาขาหนึ่ง ก็ต้องติดเข้ามาในภาษาไทยด้วยอย่างไม่มีข้อสงสัย

เมื่อได้ศึกษาเกี่ยวกับภาษาเขมรโดยเฉพาะในวรรณกรรมประเภทนวนิยายหลายเรื่องแต่ละเรื่องก็สะท้อนให้เห็นสภาพสังคมในด้านต่าง ๆ รวมทั้งความคิด จิตใจของตัวละครและทัศนคติของผู้ประพันธ์ หนึ่งในนวนิยายเขมรที่น่าสนใจคือเรื่อง มาลาตวงจิต (นู หาจ, 2516) มีคำพูดของตัวละครเอกฝ่ายหญิง ซึ่งเป็นตัวละครชาวไทย กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างเขมรกับไทยไว้ว่า “ตั้งแต่โตจาความได้เป็นต้นมา ฉันคิดอยากเห็นเมืองเขมรมาก นึกรักในใจ เดียวนี้ก็สำเร็จจุดจปรารถนาแล้ว โดยอาศัยเรามีขนบธรรมเนียมเหมือนกัน มีประเพณี นับถือศาสนา พร้อมทั้งประกอบด้วยสมบัติวัฒนธรรมเหมือนกันอีกด้วย” ข้อความนี้สะท้อนให้เห็นว่านักประพันธ์ชาวก็มองว่าระหว่างเขมรกับไทยมีความเหมือนกันในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา และที่สำคัญคือวัฒนธรรมซึ่งภาษาก็เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ถือเป็นวัฒนธรรมประจำชาติสำหรับชาติที่มีภาษาเป็นของตนเอง

ประเด็นดังกล่าวนี้สอดคล้องกับที่กาญจนนา นาคสกุล (2502-2501. หน้า 4) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ทางด้านภาษา

ระหว่างเขมรกับไทยไว้ว่า “คำภาษาไทยกับภาษาเขมรใช้ปะปนกันมาก จนปัจจุบันมีคำไทยที่พ้องกับคำเขมรมากมาย คำพ้องนี้มีทั้งที่เป็นคำเดิมของเขมรที่ไทยรับมาใช้และที่เป็นคำเดิมของไทยที่เขมรเอาไปใช้” และเมื่อได้ศึกษาคำศัพท์ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ตั้งแต่ฉบับ พ.ศ. 2493 เป็นต้นมา จนถึงฉบับปีพุทธศักราช 2542 อันเป็นฉบับปัจจุบัน จะพบว่ามีคำที่พจนานุกรมระบุไว้ท้ายคำว่าเป็นคำที่มาจากภาษาเขมรเป็นจำนวนมาก เช่น

ขจร 1 [ขจรจอน] ก. ฟุ้งไป. (ข. ขจร ว่า ฟุ้งไป แผลงเป็นคำกรงก็ได้) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2493. หน้า 176)

ขจัด [ขะ-] ก. กำจัด (ข. ขจัด) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525. หน้า 124)

ขจี [ขะ-] ว. งามสดใส, ใช้ในคำว่าเขียวขจี. (ข. ขจี ว่า ดิบ, อ่อน) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542. หน้า 160)

คำต่าง ๆ เหล่านี้มีใช้อยู่ในภาษาไทย จนกลายเป็นคำทั่วไปที่เราคุ้นชินกับการสื่อสารในชีวิตประจำวัน จนแทบไม่มีใครใส่ใจว่าเป็นคำที่มาจากภาษาเขมรและปัจจุบันคำเหล่านี้ก็ยังมีใช้ในภาษาเขมรด้วย

จากเหตุผลดังกล่าวมานี้ เป็นหลักฐานสำคัญที่สนับสนุนให้เห็นว่า มีคำเขมรปะปนอยู่ในภาษาไทยแน่นอน ในทางตรงกันข้ามจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก หากจะศึกษาคำศัพท์เขมรในพจนานุกรมเขมร ฉบับพุทธศักราช 2512 เพื่อพิจารณาว่าจะมีคำที่ใช้ตรงกันกับคำไทยในพจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หรือไม่ จำนวนมากน้อยเพียงใด และหากพบคำที่ใช้ตรงกันนั้น แต่ละคำจะมีที่มาจากภาษาใดบ้างหรือไม่ เช่น บาลี-สันสกฤต อินเดีย จีน ไทย ฝรั่งเศส ฯ เพื่อเป็นการยืนยันให้เห็นว่านอกจากประเทศกัมพูชากับประเทศไทย จะมีความใกล้ชิดทางด้านภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ แล้ว ยังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดทางด้านวัฒนธรรมทางภาษาอีกด้วย

วิธีการศึกษา

ใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูล

1.1 รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเขมรกับภาษาไทย ได้แก่

1.1.1 กาญจนนา นาคสกุล. 2501-2502 คำสันนิษฐานในภาษาไทยที่มีมูลรากเป็นคำภาษาเขมร วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

1.1.2 วรรณิการ์ ชินะโชติ. 2522 คำไทยและอิทธิพลบางประการของภาษาไทยในภาษาเขมร. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์ดุสิตบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

1.1.3 ประสงค์ ทองประ. 2546 การศึกษาคำที่มีความสอดคล้องกันในภาษาไทยและภาษาเขมร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

1.2 รวบรวมเอกสารที่ใช้ประกอบการค้นคว้า ได้แก่

1.2.1 Franklim E.Huffman. 1970. Modern Speaken Cambodian. New Haven And London, Yale University Press.

1.2.2 ดวงเดือน รุ่งแสงจันทร์. 2516. พจนานุกรมภาษาเขมร-ไทย วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต (โบราณคดี). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

1.2.3 คณะกรรมการทุนพระยาอนุমানราชชน. 2517. พจนานุกรมเขมรไทยฉบับทุนพระยาอนุমানราชชน เล่ม 5-1. กรุงเทพมหานคร : จงเจริญการพิมพ์.

1.2.4 กาญจนา นาคสกุล.2548. พจนานุกรมไทย-เขมร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

1.3 รวบรวมเอกสารหลักในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่

1.3.1 ราชบัณฑิตยสถาน. 2542. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน : พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร : บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด.

1.3.2 พุทธศาสนบัณฑิต. 2512. พจนานุกรมเขมร. พนมเปญ : โรงพิมพ์กัมพูชา.

2. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

1.1 นำคำศัพท์ภาษาเขมรในหมวดอักษร ข. จากพจนานุกรมเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิต พ.ศ. 2512 มาแปลเป็นภาษาไทย โดยมีพระสุวรรณ จนทวนโณ อดีตอาจารย์ภาษาเขมร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (ปัจจุบันจำพรรษา ณ วัดนางพญา จังหวัดพิษณุโลก) เป็นผู้บอกภาษาและตรวจสอบความถูกต้อง

2.2 นำคำดังกล่าวมาวิเคราะห์คำที่ใช้ตรงกันระหว่างคำเขมร-คำไทย

2.3 จัดกลุ่มคำที่ใช้ตรงกันตามที่มาของคำที่ระบุไว้ในพจนานุกรมเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิต พ.ศ. 2512 ดังนี้

2.3.1 คำศัพท์เขมรที่ใช้ตรงกันกับคำศัพท์ไทย

2.3.2 คำศัพท์เขมรที่มาจากภาษาบาลี-สันสกฤต ที่ใช้ตรงกันกับคำศัพท์ไทย

2.3.3 คำศัพท์เขมรที่มาจากภาษาไทยที่ใช้ตรงกันกับคำศัพท์ไทย

3. ชั้นนำเสนอผลการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้นำเสนอผลการศึกษาในแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ความสำคัญของปัญหา

ส่วนที่ 2 คำที่ใช้ตรงกันระหว่างคำศัพท์เขมรกับคำศัพท์ไทย

2.1 คำศัพท์เขมรที่ใช้ตรงกันกับคำศัพท์ไทย

2.2 คำศัพท์เขมรที่มาจากภาษาบาลี-สันสกฤต ที่ใช้ตรงกันกับคำศัพท์ไทย

2.3 คำศัพท์เขมรที่มาจากภาษาไทย ที่ใช้ตรงกันกับคำศัพท์ไทย

ส่วนที่ 3 สรุป

ขอบเขตและกรอบแนวคิด

เรื่อง คำศัพท์เขมรจากพจนานุกรมเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิต พ.ศ. 2512 ที่ใช้ตรงกันกับคำศัพท์ไทยนี้มีขอบเขตและกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

1. กำหนดขอบเขตในการศึกษาคำศัพท์จากพจนานุกรมเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิต พ.ศ. 2512 ในหมวดอักษร ข. (เนื่องจากได้ศึกษาคำศัพท์เขมรในหมวดอักษร ก. (วัฒน์ชัย หมั่นยิ่ง, 2552, หน้า 106-75) แล้ว) มีจำนวนคำศัพท์ในหมวดอักษร ข. นี้เป็นจำนวนทั้งสิ้น 421 คำ

2. ในส่วนของคำศัพท์ไทยจะใช้พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 เป็นหลัก

3. การศึกษาที่มาของคำที่ใช้ตรงกัน จะพิจารณาจากการระบุท้ายคำในพจนานุกรมเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิต พ.ศ. 2512 เป็นหลัก

4. การถ่ายตัวอักษรในคำศัพท์จากภาษาเขมรเป็นภาษาไทยและคำอ่าน ใช้แนวทางของพจนานุกรมเขมร-ไทย ฉบับทุนพระยาอนุमानราชชนเป็นหลักและหากการถ่ายตัวอักษรคำใดที่ไม่พบจากพจนานุกรมฉบับนี้ จะระบุท้ายคำว่า (-)

5. การนำความหมายของคำศัพท์ภาษาไทยมาใช้เปรียบเทียบกับคำศัพท์ภาษาเขมรนั้น ในกรณีที่คำศัพท์ภาษาไทยมีหลายความหมาย จะเลือกเฉพาะความหมายที่ใช้ตรงกันกับความหมายของคำศัพท์ในภาษาเขมร

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบความสัมพันธ์ทางด้านภาษาระหว่างภาษาเขมรกับภาษาไทย

2. เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาด้านไวยากรณ์ไทย และการสืบสาวหาที่มาของคำในภาษาไทยโดยทั่วไป

3. เพื่อเป็นข้อมูลในการสันนิษฐานศัพท์วรรณคดี

นิยามศัพท์

คำศัพท์เขมร หมายถึง คำศัพท์ในพจนานุกรมเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิต พ.ศ. 2512 คำศัพท์ไทย หมายถึง คำศัพท์ในพจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542

คำที่ใช้ตรงกัน หมายถึง คำเขมรที่มีเสียงและความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกันกับคำไทย

ที่มา หมายถึง ข้อมูลที่ระบุท้ายคำศัพท์ในพจนานุกรม
 เชมร เช่น บ. หมายถึง เป็นคำที่มาจากภาษาบาลี-สันสกฤต
 อ. หมายถึง เป็นคำที่มาจากภาษาอินเดีย ส. หมายถึง เป็นคำ
 ที่มาจากสยาม (ไทย) จ. หมายถึง เป็นคำที่มาจากภาษาจีน บ.ร.
 หมายถึง เป็นคำที่มาจากภาษาฝรั่งเศส ส่วนคำที่ไม่ระบุที่มาท้ายคำ
 ผู้วิจัยจัดเป็นคำในภาษาเชมร

ชนิดของคำย่อที่ระบุหน้าคำอธิบายความหมายในภาษา
 เชมร มีความหมายดังนี้

- กิ. คือ กิริยาศัพท์
- กิ.นุ. คือ กิริยาช่วย(กริยานุเคราะห์)
- กิ.วิ. คือ กิริยาวิเศษณ์
- คฺ. คือ คุณศัพท์
- น. คือ นามศัพท์
- นิ. คือ นิบาตศัพท์
- บุ. คือ บรูษสรรพนาม
- วิ. คือ วิเศษณ์
- สนธ. คือ สันธาน
- อา.นิ. คือ อายตนิบาต
- อุ. คือ อุทาน

2. คำที่ใช้ตรงกันระหว่างคำศัพท์เชมรกับศัพท์ไทย

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ประเทศไทยกับประเทศกับ
 ประเทศกัมพูชามีความใกล้ชิดกัน ทั้งทางด้านภูมิศาสตร์
 ประวัติศาสตร์และที่สำคัญมีความคล้ายคลึงกันทางด้านภาษา
 อีกด้วย ในลำดับต่อไปจะเป็นการศึกษาคำที่ใช้ตรงกันระหว่าง
 คำศัพท์ภาษาเชมรจากพจนานุกรมเชมร ฉบับพุทธศาสนาบัณฑิต
 พ.ศ. 2512 ในหมวดอักษร ข. และนำคำที่มีเสียงและความหมาย
 เหมือนหรือใกล้เคียงกันมากที่สุด มาเทียบเคียงกับคำศัพท์ภาษา
 ไทย จากพจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 โดย
 จำแนกคำศัพท์ออกเป็น 3 กลุ่ม ตามที่มาของคำที่ระบุไว้ท้ายคำ
 ศัพท์ ได้แก่

2.1 คำศัพท์ภาษาเชมรที่ใช้ตรงกันกับคำศัพท์ไทย

2.2 คำศัพท์ภาษาเชมรที่มาจากภาษาบาลี-สันสกฤตที่ใช้
 ตรงกันกับคำศัพท์ไทย

2.3 คำศัพท์ภาษาเชมรที่มาจากภาษาไทยที่ใช้ตรงกันกับ
 คำศัพท์ไทย

โดยจัดแบ่งเป็นตารางเพื่อให้สะดวกต่อการพิจารณา ดังนี้

2.1 คำศัพท์ภาษาเชมรที่ใช้ตรงกันกับคำศัพท์ไทย

คำศัพท์เชมร (คำอ่าน)	ความหมาย	คำศัพท์ไทย	ความหมาย
ข (คอ)	น. ประการ, จำพวก, มาตรการ, บท, นัย, ข้อความที่ คัดมารวมเป็นหัวข้อ ๆ : ข้อ 1, ข้อ 2, ข้อ 3 ๆ	ข้อ	น. ตอนหนึ่งๆ, ชั้นหนึ่งๆ, ท่อนหนึ่งๆ
ขน์ (เคื่อน)	คฺ. แข็งแต่ยังอ่อน : เลือดข้น	ข้น	ว. ลักษณะของเหลวที่มีการรวมตัวกันแน่น เข้า, ไมใส, มีน้อยลงไป, งวด
ขม (คอม)	น. เชมรในโบราณสมัยเก่าก่อนๆ ชื่ออักษร เชมรแบบหนึ่ง คืออักษรใหญ่ตัดเหลี่ยม (ส่วนมากใช้จารในใบลาน) : อักษรขอม	ขอม	น. เชมรโบราณ
ขาก (ซาก)	กิ. พยายามกำจัดอะไร ๆ ที่อยู่ในลำคอให้ หลุดออก	ซาก	ก. อาการที่ทำให้เสมหะเป็นต้นในลำคอ หลุดออก มักมีเสียงดังเช่นนั้น
ขาง (คาง)	น. ส่วน, จำแนก; ไกล, ชิด	ข้าง	น. เบื้อง; ส่วน; ฝ่าย. บ. ไกล, ริม
ขาด (ขาด)	กิ. หรือ กิ.วิ. ลดจากจำนวนเดิม, ไม่เต็ม, ไม่ กำไร	ขาด	ก. มีไม่ครบ, มีไม่เต็ม, ไม่เต็มตามจำนวน
ขาด (ขัด)	ก. ขัดให้เกลี้ยงให้สะอาด โดยเครื่องขัด	ขัด	ก. ถูให้เกลี้ยง ถูให้ผ่องใส, ถูให้ขึ้นเงา
ขานซีบ (คันจับ)	น. ระย้าเครื่องมือ ผูกห้อยได้คาง	คันซีพ	น. ถูหนึ่งห้อยสองข้างค้อม้า สำหรับใส่ข้าว ของกิน
ขาม (คาม)	กิ. ขลาด, หัวนกลัว หัวนเกรง	ขาม	ก. คร้าม, เกรง
ขาล (คาล)	น. ชื่อปีที่ 3 คือปีขาล	ขาล	น. ชื่อปีที่ 3 ของรอบปีนักษัตร มีเสื่อเป็น เครื่องหมาย

คำศัพท์เขมร (คำอ่าน)	ความหมาย	คำศัพท์ไทย	ความหมาย
ชิต (เซ็ด)	กิ. ชิดให้เป็นรอย	ชิต	ก. ใช้ของแหลมหรือมีดเป็นต้นทำให้เป็นเส้นหรือรอยยาว
ซิง (เค็ง)	กิ. ปั่นป่วนใจด้วยโทมนัส เพราะมีอารมณ์ไม่พอใจ มากกระทบทวารทั้ง 6 มีจักขุทวารเป็นต้น นำให้รุ่มร้อนใจขึ้น	ซิง	ก. แค้น, เคือง, โกรธ
ซิมซาต (เคิมซัด)	น. สายรัดเอวทำด้วยเงินหรือทอง มีหัวตกแต่งด้วยพลอยต่าง ๆ	เข็มขัด	น. เครื่องคาดเอวชนิดหนึ่ง, สายรัดเอว
ซัว (คัว)	กิ. ทำแกงอย่างหนึ่งชื่อ คัว	คัว	ก. เรียกแกงกะทิชนิดหนึ่งคล้ายแกงเผ็ด แต่มีรสออกเปรี้ยวว่าแกงคัว
ซวง (ควง)	น. เหล็กส่วนมีเฟืองหมุน มีด้ามถือหมุนสำหรับกินให้จมลงหรือทะเล : เหล็กไขควง	ไขควง	น. ชื่อเหล็กเครื่องมือมีด้าม ทางปลายแบนหรือเป็นแฉก ๆ สำหรับไขตะปูควง
ซวง (ซวง)	น. ขวดเล็กกลม ปากเล็ก ทำด้วยดิน, ทำด้วยหินสำหรับใส่น้ำมัน	ขวด	น. ภาชนะกลวงใน โดยมากทำด้วยแก้วรูปสูง มักมีคอหรือปากแคบ สำหรับบรรจุของเหลว
ซวบ (ซวบ)	น. ระหว่างเวลาวันเดือนปีมาบรรจบกัน หนึ่งซวบเวลา 24 ชั่วโมง คือหนึ่งวันหนึ่งคืน; หนึ่งซวบ 7 วันคือหนึ่งอาทิตย์; หนึ่งซวบ 12 เดือนคือหนึ่งปี; หนึ่งซวบ 12 ปีคือหนึ่งรอบราศีปี	ซวบ	น. ปี, รอบปี, เวลาที่นับมาบรรจบรอบ
เซือน (เคือน)	น. ชั้น, ชั้นรองพื้นบ้าน หรือดินที่ยกแล้วมีไม้กั้นรอบ หรือก่ออิฐ, หินกั้นข้าง ๆ รอบ เพื่อไม่ให้ น้ำท่วม	เซือน	น. เครื่องป้องกันไม่ให้ดินริมน้ำพัง, (ใบ) ร้ว, กำแพง, คันดินกั้นตลิ่งพัง
เซียว (เคียว)	คฺ. สีพื้นฟ้าเป็นปกติ	เซียว	ว. มีสีอย่างใบไม้สด, บางที หมายถึงเซียวครามด้วย
เขมระ (เคมะระ)	น. เขมระ; (คำนี้มีทำนองเป็นบาลีภาษาที่แปลว่า “มนุษย์ที่มีความสุขเกษม” มาจากการวิเคราะห์ว่า “เขม ียสุส อตติติ เขมโร” หรือเป็นพหูพจน์ว่า “เขม ียสมตติติ เขมรา”; แต่จะกล่าวให้แน่นอนว่า ที่เรียกว่า “เขมระๆ” นั้น จากคำแปลว่ามีความเกษมตั้งนี้ก็อาจรู้แน่นอนไม่ได้ เพราะในศิลาจารึกโบราณ เขียน “เกมร” ก็มี	เขมร	น. ชื่อประเทศและชนชาติที่อยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีพรมแดนติดต่อกับไทย ลาว และเวียดนาม มีภาษาพูดอยู่ในตระกูลมอญ-เขมร และมีอักษรของตนเองใช้เรียกว่า อักษรขอม
แซ (แค)	น. ดวงพระจันทร์ในอากาศก็เรียกว่า แซ	แซ	น. ดวงเดือน, พระจันทร์
แซง, แซงแรง (แคง, แคงแรง)	คฺ. ที่แกลวกกล้า, องอาจ, สง่างาม	แข็งแรง	ว. มีกำลังมาก, ล้ำสัน, มั่นคง, อดทน, อย่างเต็มกำลัง
แซล (แคล)	น. เครื่องปิดบังป้องกันอาวุธ มีลักษณะกลมเหมือนกระดิ่ง ทำด้วยเหล็กหรือไม้ สำหรับเข้าสงคราม	เขน	น. เครื่องปิดบังป้องกันอาวุธ รูปกลมคล้ายกระทะ ทำด้วยโลหะ ด้านหลังมีห่วงสำหรับสอดแขนและมือจับ มักใช้คู่กับดาบหรือหอก
ไซ 1 (ไค)	กิ. ทำให้ทำลู่, ทำให้ทะลุโดยเหล็กไซ	ไซ	ก. กวดสิ่งที่ยังหลวมอยู่ให้แน่นหรือทำสิ่งที่แน่นอยู่ให้หลวม, หมุน

คำศัพท์เขมร (คำอ่าน)	ความหมาย	คำศัพท์ไทย	ความหมาย
ไซ 2 (ไค)	กิ. อธิบายคำ หรืออธิบายเพิ่มเพื่อเน้นความที่ ลึกให้ตื้น	ไซ	ก. บอก, อธิบาย, ขยาย
ไซก (ไซก)	กิ. เคาะโดยกำมือหรือโดยสารพัดอื่น ๆ	ไซก	ก. คำว่าภาษาเขมรเป็นต้นแล้วเคาะลงที่สิ่งใดสิ่ง หนึ่งโดยแรง
ขจร (ขจอร์)	กิ. ขจร, ขจรขจาย, เลื่องลือทั่วไป	ขจร	ก. ฟุ้งไป (ข. ขจร ว่า ฟุ้งไป)
ขจาด (ขจัต)	กิ. พลัดพราก, แยกแยก, คลาดคลา	ขจัต	ก. กระจัด, แยกย้ายออกไป (ข. ขจาด ว่า พลัด, แยก)
ขจาย (ขจาย)	กิ. กระจายออก	ขจาย	ก. กระจาย (ข. ขจาย)
ขจี (เขจีย)	ค. ดิบ, อ่อน	ขจี	ว. งามสดใส
ขซาบ(เขจือบ)	ค. สถิตเสถียร, มั่นคง, หนักแน่น	กระชับ	ก. แน่น, แนบแน่น, แนบกันสนิท, พอ เหมาะ (ข. ขซาบ)
ขชาย (เขจีย)	น. ชื่อว่านประเภทหนึ่ง ตระกูลเดียวกับขมิ้น สำหรับผสมทำเครื่องแกง	กระชาย	น. ชื่อไม้ล้มลุกชนิด <i>Boesenbergia rotunda(L.) Mansf.</i> ในวงศ์ <i>Zingibera- ceae</i> สูงประมาณ 60 เซนติเมตร มีลำต้น อยู่ใต้ดินเป็นหัวกลม ๆ มีรากสะสมอาหาร ซึ่งเรียวยาว อวบน้ำ ออกเป็นกระจุก ใช้เป็น ผักและเป็นเครื่องปรุงประกอบอาหาร
ขญ (คญีม)	บ. คำที่แทนตัวเอง	ขยม	ส. ฉัน, เป็นสรรพนามบุรุษที่1 (ข. ขญ)
ขญา (คญา)	กิ. จับด้วยกำมือ หรืออุ้งเท้า คือจับโดยปลาย นิ้วทั้งหมด หรือกำโดยนิ้วทั้งหมด	ขยม	ก. เอาปลายนิ้วทั้ง 5 หยิบรวบขึ้นมาเพื่อให้ ได้มาก
ขทง (ขตึง)	น. ไม้กั้นขวาง เล็กหรือใหญ่ สั้นหรือยาว ตาม ความเหมาะสมแก่ของที่ต้องการกั้น : ขทงเรือ	กระทงเหิน	น. ไม้ขวางเรืออันที่สุดของหัวเรือหรือท้าย เรือ
ขทม (ขตวม)	น. บ้านเล็ก ๆ เป็นที่สำหรับพักชั่วคราว	กระท่อม	น. เรือนเล็ก ๆ ทำพออยู่ได้ (เทียบ ข.ขทม)
ขทาด (เขตียด)	กิ. เสียงร้องให้รู้ว่าจะไซหรือไซเสร็จแล้ว (โก)	กะตัก	ว. เสียงโกตัวเมียร้องเมื่อตกใจหรือออกไซ
ขท๊ะ (ขต๊ะ)	น. น้ำกะทิสด เฝ้าน้ำมันออกจากเนื้อมะพร้าว ไม่ทันเคี้ยวให้น้ำแห้ง, ชื่อมะพร้าวอย่างหนึ่ง ผลสุกมีเนื้ออ่อนเป็นกะทิตัวเดียว	กะทิต	น. น้ำที่คั้นออกจากมะพร้าวขูดล้วน ๆ, มะพร้าวหัวที่มีน้ำขุ่น เนื้ออ่อนกล่อมหนา เรียกว่ามะพร้าวกะทิต
ขทิง (ขตึง)	น. ชื่อสัตว์ป่าสี่เท้า รูปร่างลักษณะเหมือน ควาย ตระกูลเดียวกับควาย	กระทิง	น. ชื่อวัวป่าที่ใหญ่ที่สุดชนิด <i>Bos gaurus</i> ในวงศ์ <i>Bovidae</i>
ขทิง (ขตึง)	น. ชื่อต้นไม้ประเภทหนึ่ง เปลือกกับใบคล้าย กับสารภี	กระทิง	น. ชื่อไม้ต้นชนิด <i>Calophyllum inophyllum</i> ในวงศ์ <i>Guttiferae</i> ใบ และ ผลคล้ายสารภี, สารภีทะเล กากะทิง หรือ กระทิง ก็เรียก
เขทีย (เขตย)	น. มนุษย์มีเพศครึ่งชายครึ่งหญิง	กะเทย	น. คนที่มีอวัยวะเพศทั้งชายและหญิง, คน ที่มีจิตใจและกิริยาอาการตรงข้ามกับเพศ ของตน
ขทิม (ขติม)	น. ชื่อต้นไม้หัวประเภทหนึ่ง ใช้เป็นเครื่อง ประกอบอาหารหรือเป็นยาได้	กระเทียม	น. ชื่อไม้ล้มลุกชนิด <i>Allium sativum L.</i> ในวงศ์ <i>Alliaceae</i> ใช้ปรุงอาหาร

คำศัพท์เขมร (คำอ่าน)	ความหมาย	คำศัพท์ไทย	ความหมาย
ขทะเล	น. หม้อทำด้วยเหล็ก, ด้วยทองเหลือง, ด้วยทองแดง มีปากผายออก สำหรับทำอาหาร มีแบบต่าง ๆ กัน	กระทะ	น. ภาชนะก้นตื้นปากผาย ใช้สำหรับหุงต้ม
ขนอง (คนอง)	น. ส่วนร่างกายมนุษย์และสัตว์ ตรงส่วนข้างหลังจากบ่าทั้งสองลงไปถึงเอว	ขนอง	น. หลัง (ข. ขนอง)
ขนาย	น. เขี้ยวแหลมเป็นเครื่องป้องกันตัวของหมู	ขนาย	น. งาช้างพัง (ข. ขนาย ว่า เขี้ยวหมู)
ขนุน (โคเนอร์)	น. ชื่อต้นไม้ปลูกประเภทหนึ่ง มีผลเป็นอาหาร แก่นใช้ต้มเอาน้ำย้อมผ้าจีวรนักบวชในพระพุทธศาสนา ขนุนมีหลายอย่างคือ ขนุนหนัง เนื้อแข็ง, ขนุนละมุด เนื้อละเอียด	ขนุน	น. ชื่อไม้ต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ชนิด <i>Artocarpus heterophyllus</i> Lam. ในวงศ์ <i>Moraceae</i> รสหวาน กินได้ แก่นสีเหลือง เรียกว่ากรัก ใช้ต้มเอาน้ำย้อมผ้า, พันธุ์ที่มียวงสีเหลือง เนื้อนุ่มแต่ไม่เหลว เรียก ขนุนหนัง, ส่วนพันธุ์ที่มียางสีเหลือง เนื้อเหลว เรียกขนุนละมุด
ขนุนสีห์ (โคเนอร์ซ็อมล่อ)	ชื่อต้นไม้ปลูกประเภทหนึ่ง ใบใหญ่เป็นแฉก ๆ ต้นคล้ายมะกอกฝรั่ง ผลใช้ทำแกง	ขนุน สำหรับล่อ	น. ชื่อไม้ต้นขนาดกลางชนิด <i>Artocarpus altilis</i> Fosberg ในวงศ์ <i>Moraceae</i> ใบใหญ่เป็นแฉก ๆ ผลมีเมล็ดมาก กินได้
เขนีย (เคนย)	น. เครื่องสำหรับหนุน, รอง, กอด, พิง	เขนย	น. หมอนหนุน (ข. เขนีย)
แขนง (แคนง)	น. กิ่งพฤกษา, วัลย์, วนที่อ่อน เฝิงอกโผล่ออกมาจากต้น	แขนง	น. กิ่งไม้เล็ก ๆ ที่แตกใหม่จากลำของพวกไม้ไผ่, กิ่งไม้เล็ก ๆ ที่แยกออกจากกิ่งใหญ่
ขมง (คมอง)	น. ไขในกระดูก	ขมอง	น. สมอง (ข. ขมง ว่า ไขในกระดูก)
ขมาน (คมัน)	น. กองทหารถือธนู	ขม้ง	น. พรานธนู (ข. ขมาน)
ขมี (เคมีย)	กิ. วิ. ที่เรียวขึ้น, กะทันหัน	ขมีขมัน	ว. รีบเร่งในทันทีทันใด (ข. ขมี ; ต. ขมัน)
ขมีขมุต (เคมียเคมียัต)	กิ. พยายามหมั่นเพียร, ขมีขมันมาก	ขมีขมัน	ว. รีบเร่งในทันทีทันใด (ข. ขมี ; ต. ขมัน)
โขมจ (โคมจ)	น. อมนุษย์ หรือรูปมนุษย์ รูปสัตว์ที่สิ้นชีวิต	โขมต	น. ชื่อผีชนิดหนึ่งในจำพวกผีกระสือหรือผีโพง (ข. โขมจ ว่า ผี)
เขมา (เคมา)	ค. ที่มีสีมืด หรือสีอย่างถ่าน	เขมา	น. ละอองดำ ๆ ที่เกิดจากควันไฟหรือดินปืน
ขลา (คลา)	น. ชื่อสัตว์สี่เท้า รูปร่างเหมือนแมวแต่ใหญ่กว่า มักอยู่ในป่า กินเนื้อ	ขลา	น. เสือ (ข. ขลา)
ขลาจ (คลาจ)	กิ. ที่ไม่กล้า, ไม่สามารถ	ขลาด	ว. มักกลัว, ไม่กล้า
ขลย (คลย)	น. ชื่อเครื่องเพลงมหรสพสำหรับเป่า มีลิ้นเป็นแกน มีแหบขลย (รูขลุ่ยสำหรับปิดกระดาด) บางให้มีเสียงดัง : ผู้แปล)	ขลย	น. ชื่อเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งสำหรับเป่าให้เป็นเพลง มักทำด้วยไม้รวกเจาะรูตามยาวมีระยะห่างพอควร สำหรับเอานิ้วปิดและแฉกให้เป็นเพลงเมื่อเป่า
โขลงทวาร (โคลงเตวียร์)	น. หลักหนึ่งผู้มีชื่อทำด้วยอิฐหรือด้วยไม้ติดกับกำแพง หรือรั้ว มีช่องเป็นทางสำหรับเดินออกเข้าได้	โขลงทวาร	น. ประตูป่า, ประตูป่าที่ทำตามตำราพราหมณ์ คือทำเป็นประตูสะดวด้วยไม้ไม่ให้ทหารผู้ไปทัพนั้นลอดไป (ข. โขลงทวาร)

คำศัพท์เขมร (คำอ่าน)	ความหมาย	คำศัพท์ไทย	ความหมาย
ขุลัง (คลัง)	คุ. ที่มีกำลังมาก	คลัง	ว. มีกำลังหรืออำนาจที่อาจบันดาลให้เป็นไปได้
ขวล (ควอล)	คุ. วนเวียน, ปนเป	กังวล	ก. ท่วงโย, มีใจพะวงอยู่ (ข.)
ขวลขวาย (คว้อลควาย)	กิ. เอาใจใส่, ระวังเข้ม	ชวนขวาย	ก. หมั่นเสาะแสวงหาเพิ่มเติมโดยไม่ยอมอยู่นิ่ง
ขวาก (ควาก)	คุ. เสียงดังด้วยการฉีกผ้า ฉีกกระดาษ	ควาก	ว. เสียงดังเช่นนั้นอย่างเสียงฉีกผ้า
ขวาน (ควาน)	กิ. หมุนด้วยระหัด	ก้วน	น. เครื่องสำหรับจุดดิ่งและยกของหนัก. ก. จุดด้วยก้วน, ชันก้วน
ขวាប់ (ขวบ หรือ ควับ)	อุ. เสียงดังจากไม้ตะพดหวาย หรือเสียง เชือกที่ตี	ขวบ	ว. เสียงหวดไม้เรียว
เขวียบ (เควียบ)	อุ. เสียงดังจากการตีด้วยไม้เรียว	ขวบ	ว. เสียงหวดไม้เรียว
แขว (แคว)	บ. คำสำหรับพูดผสมกับคำว่า แปร (เปลี่ยน ใจ, กลับกลาย : ผู้แปล)	แขว	ว. เหวไปนอกทาง, ผิดทาง, ไม่ตรงทาง
แขวก (แควก)	น. ชื่อสัตว์ปีกประเภทหนึ่ง มีสีเทา คอยาว กินปลาเป็นอาหาร ออกหากินเวลากลางคืน กลางวันนอน	แขวก	น. ชื่อนกชนิด <i>Nycticorax nycticorax</i> ในวงศ์ <i>Ardeidae</i> ลำตัวส่วนบนสีเขียวอม เทา ท้ายทอยมีเปียสีขาว 3-2 เส้น ลำตัว ส่วนล่างสีขาว อยู่เป็นฝูง กินปลาและสัตว์ เล็ก ๆ หากินเวลากลางคืน
ขสาว (คสาว)	อุ. หรือ กิ. วิ. ที่ส่งเสียงกระเสาะเบา ๆ	กระเสาะ	ว. ลั่นเครือและเบา ๆ (ใช้แก่เสียง)
ขสิบ (เขชิบ)	กิ. พุดเบา ๆ ชิดหู เพื่อไม่ให้คนที่อยู่ใกล้ได้ยิน	กระซิบ	ก. พุดเสียงเบา ๆ เพื่อไม่ให้ผู้อื่นได้ยิน

รวม 70 คำ

2.2 คำศัพท์ภาษาเขมรที่มาจากภาษาบาลี + สันสกฤตที่ใช้ตรงกันกับคำศัพท์ไทย

คำศัพท์เขมรที่มาจาก ภาษาบาลี+สันสกฤต (คำอ่าน)	ความหมาย	คำศัพท์ไทย	ความหมาย
ขุค(-)	น. (ส. ขุค ; บ. ขคค) เครื่องศาสตรา ประเภทหนึ่ง ใบมีคมทั้งสองข้าง มี สันฐานเหมือนใบหอกแต่ใหญ่ยาวกว่า ใบหอก ด้ามสั้นมากกว่าด้ามหอก มีฝัก สำหรับสอดคาดเอาได้ โดยมีเชือกรัดติด กับฝักนั้น เขมรเรียกเครื่องศาสตราชนิดนี้ตาม เสียงไทยว่า ขัน (พระขัน หรือพระขาน) เพราะไทยเขียนขรรค์ (อ่านว่าขัน) โดย แผลงจากคำสันสกฤตว่า ขุค ฯ	ขรรค์	น. ศัสตราวุธชนิดหนึ่ง มีคม 2 ข้าง ที่ กลางใบมีดทั้งหน้าและหลังเป็นเส้นเล็ก คล้ายคมรูปหอก ด้ามสั้น (ป. ขคค ; ส. ขุค)
ขณช (คัน)	น. (ส. บ.) สังกัด, ส่วน กำหนดหมาย, ส่วนอาณาเขต	ชันช	น. ภาค, ตอน, ท่อน, ส่วน, ก้อน, ชิ้น (ป., ส. ขณช)

คำศัพท์เขมรที่มาจากภาษาบาลี+สันสกฤต (คำอ่าน)	ความหมาย	คำศัพท์ไทย	ความหมาย
ขมทสกร (คันสะกอร์)	น. (ส.บา. ขมทสกร “น้ำตาลกรวดก้อนๆ”) ชื่อยาแก้โรควัยหนึ่งคล้ายกับน้ำตาลกรวด (มีกล่าวอยู่ในตำราผสมยาแต่โบราณ)	ข้มทสกร	(โบ) น. น้ำตาลกรวด, เครื่องยาไทยอย่างหนึ่งคล้ายน้ำตาลกรวด
ขัตติยะ (ขัตติยะ)	น. (บา.) ดูกึ่งคำ กษัตริ กับ กษัตริย์ (กษัตริ หรือ กษัตริย์ หมายถึง พระเจ้าแผ่นดิน : ผู้แปล)	ขัตติย-	น. พระเจ้าแผ่นดิน(ป.)
ขนติ (คันเต็ย)	น. (บา. ขนติ ; ส. กษานติ)ความอดกลั้น,อดทนซึ่งความโกรธกับความกังวล เป็นต้น	ขันติ,ขันตี	น. ความอดกลั้นต่อสิ่งที่ไม่พอใจ,ความอดทน (ป. ขนติ = ความอดทน เป็นบารมี 1 ในบารมี 10)
ขันธ (คัน)	น. (บา. ; ส. สกนธ) คอ, ต้น, กอง, พวง, ประชุม, กำหนด : ขันธ 5 คือรูปขันธ,เวทนาขันธ, สัญญาขันธ, สังขารขันธ, วิญญาณขันธ	ขันธ	น. ต้น, หมู, กอง, พวง, หมวด, ส่วนหนึ่งของรูปกับนามที่แยกออกเป็น 5 กอง คือรูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ซึ่งเรียกว่าขันธ 5 หรือ ขันธทั้ง 5. (ป.;ส. สกนธ)
ขมาโทส (คมาโต๊ะ)	น. (บา. ขม “อึด” + โทส “ก่หึง”) การขมขื่นโทส, คำขมขื่นโทส หรือเลิกโทส	ขมา	ก. กล่าวคำขอโทษ น. การยกโทษให้เมื่ออีกฝ่ายหนึ่งยอมรับผิด (ป. ; ส. กษมา)
ชีณาสรพ (เคียนาสรีอบ)	น. (ส. กษีณาสรว ; บา. ชีณาสว) พระอรหันต์ที่สิ้นอาสวะแล้ว (พระอรหันต์)	ชีณาสพ	น. พระผู้สิ้นอาสวะ, พระอรหันต์. (ป.ชีณ+อาสว)
เขตต (เขต)	น. (บา. ; ส. เกษตร) นา ; ไร่; ตำบล, หน้าที่ๆ ส่วนพื้นที่ที่แบ่งเป็นส่วน ๆ มีอำเภอ ตำบลหลาย ๆ แห่งโดยรัฐบาลบัญญัติฯ ใช้ตามความเคยชินติดมานานแล้ว เขียนว่า เขต	เขต	น. แดนที่กำหนดขีดคั่นไว้ (ป. เขตต) (โบราณเขียนว่า เขต)
เขลา (เคลา)	ค. (ส. บา. ขล) ที่โง่งเพราะไม่มีความรู้ด้วยไม่ได้ศึกษาเรียนสูตร	เขลา	ว. ขาดไหวพริบ, รู้ไม่ถึง, รู้ไม่เท่าทัน, ไม่เฉียบแหลม, ไม่ฉลาด (ข.)

รวม 10 คำ

2.3 คำศัพท์ภาษาเขมรที่มาจากภาษาไทยที่ใช้ตรงกันกับคำศัพท์ไทย

คำศัพท์เขมรที่มาจากภาษาไทย (คำอ่าน)	ความหมาย	คำศัพท์ไทย	ความหมาย
ขุน (คน)	น. (ส. คน อ่านว่า ขุน “มนุษย์”) ชื่อตัวหมากรุกที่สมมุติว่าเป็นกษัตริย์	ขุน	เรียกหมากรุกตัวสำคัญที่สุด
เขน (เคน)	(ส.) พวงละคร ตัวเลว, ตัวทหาร : พวงเขน	เขน	น. เรียกตัวแสดงโขนพวกหนึ่งซึ่งเป็นพลรบ มีหน้าที่ออกเดินในเวลายกทัพว่า พลเขน

คำศัพท์เขมรที่มาจากภาษาไทย (คำอ่าน)	ความหมาย	คำศัพท์ไทย	ความหมาย
เขาดาก (เคาดาก)	น. (ส. ล. ข้าวตาก “ข้าวแห้ง” ข้าวเหนียวที่เขาดากให้เกรียม เอาไว้ใช้สำหรับในเวลาขัดสน	ข้าวตาก	น. ข้าวสุกที่ตากแห้ง
ขนาน (คนาน)	น. (ส. ขนาน อ่านว่า ขะหนาน) ของที่คู่กัน, ที่ตั้งขึ้นโดยเครื่องตกแต่ง ต่าง ๆ หรือโดยสมมตินาม	ขนาน	ก. เรียงคู่กันไป; เรียง, ตั้ง, เช่น ขนานนาม
ขมวย (คมวย)	บ. (ส. ขมอย อ่านว่า ขมอย, น. “ผู้ลี้ภัย”, ก. “ลี้ภัย”) คำสำหรับพูดผสมกับคำ โจร ว่า : โจรขมอย คือโจรลี้ภัย, ขมอย	ขมอย	น. ผู้ลี้ภัย
ชวานนาค (ควันเนียง)	น. (ส. เขียนว่า ขวัญ อ่านว่า ขวัน “ขวัญ, สิริ, มงคล, ความจำเริญ..” การเรียกขวัญนาคในพิธีบวช ตามแบบพราหมณ์โบราณว่า เรียกขวัญนาค	ทำขวัญ	ก. ทำพิธีเชิญขวัญหรือเรียกขวัญมาอยู่กับตัว เช่น ทำขวัญนาค
ชวาม (ความ)	น. (ส. ความ อ่านว่า ความ) ความ : เกิดความ	ความ	น. เรื่อง เช่น เกิดความ ; คดีที่ฟ้องร้องกันในโรงศาล

รวม 7 คำ

3. สรุป

คำศัพท์ในหมวดอักษร ข. ในพจนานุกรมเขมร ฉบับพุทธศานบัณฑิต พ.ศ. 2512 มีจำนวนทั้งสิ้น 421 คำ ในจำนวนนี้มีคำที่ใช้ตรงกันกับคำศัพท์ไทยในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 สรุปผลได้ดังนี้

คำศัพท์ที่ใช้ตรงกันระหว่างคำศัพท์เขมรกับคำศัพท์ไทย มีจำนวนทั้งสิ้น 87 คำ แบ่งเป็น

- 1.1 คำศัพท์เขมรที่ใช้ตรงกับคำศัพท์ไทย จำนวน 70 คำ
- 1.2 คำศัพท์เขมรที่มาจากภาษาบาลี + สันสกฤตที่ใช้ตรงกันกับคำศัพท์ไทย จำนวน 10 คำ
- 1.3 คำศัพท์เขมรที่มาจากภาษาไทยที่ใช้ตรงกันกับคำศัพท์ไทย จำนวน 7 คำ

แสดงให้เห็นว่า ภาษาเขมรกับภาษาไทยแม้จะอยู่ต่างตระกูลภาษา แต่ทั้งสองภาษามีความคล้ายคลึงกัน ทั้งในรูปศัพท์ เสียงคำและความหมายอย่างแน่นอน จนแทบจะกล่าวได้ว่า คำที่ใช้ตรงกันนั้นส่วนใหญ่เป็นคำเดียวกัน เพียงแต่การออกเสียงคำของเขมรกับไทยต่างกันเท่านั้น นอกจากนี้ ในกลุ่มคำที่ใช้ตรงกันนั้นยังเป็นคำที่มีที่มาจากหลายภาษา ได้แก่ ภาษาบาลี-สันสกฤต และภาษาไทย ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่า เมื่อมนุษย์ต่างชาติต่างภาษากันมีการติดต่อสัมพันธ์กัน ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ในด้านบวก เช่น การเผยแพร่ลัทธิศาสนา

การค้าขาย ศิลปวัฒนธรรม ความเจริญทางด้านต่าง ๆ หรือจะเป็นความสัมพันธ์ในด้านลบ เช่น การรบกวนเพื่อขยายอาณาเขต การเข้าครอบครองเป็นอาณานิคมก็ดี สิ่งหนึ่งที่ตามมาด้วยนั้นคือการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมทางภาษาในชนชาตินั้น มีการยอมรับคำจากภาษาอื่นมาใช้ในภาษาของตน เช่น ขัตติยะ รับมาจากภาษาบาลี-สันสกฤต, ขวัญนาค รับมาจากไทย เป็นต้น ทั้งนี้เพราะภาษาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ย่อมต้องมีการถ่ายทอดและถ่ายทอดจากคนกลุ่มหนึ่งไปสู่คนอีกกลุ่มหนึ่ง หรือหลายกลุ่มอย่างแท้จริง

ราชอาณาจักรกัมพูชา (The Kingdom of Cambodia) และราชอาณาจักรไทย (The Kingdom of Thailand) เป็นประเทศที่มีความรุ่งเรืองทางด้านอักษรศาสตร์มาเป็นเวลานาน การได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับคำที่ใช้ตรงกันระหว่างคำศัพท์เขมรกับคำศัพท์ไทยนี้ ช่วยให้เห็นความใกล้ชิดกันของทั้งสองประเทศทำให้เราชาวไทยได้ “รู้เขา” ได้เข้าใจ รับรู้ความรู้สึกนึกคิด จิตใจทัศนคติและสังคมของเพื่อนบ้านที่มีผืนแผ่นดินติดต่อกัน เมื่อนำมาประกอบกับการ “รู้เรา” ที่มีอยู่แล้ว ย่อมอำนวยความสะดวกให้ไม่เพียงแต่เฉพาะทางด้านอักษรศาสตร์ แต่จะเกิดประโยชน์ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้แก่ประเทศไทยเราเป็นอย่างยิ่ง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรรณิการ์ ชินะโชติ. 2522. คำไทยและอิทธิพลบางประการของภาษาไทยในภาษาเขมร. อักษรศาสตร์ดุสิตบัณฑิต
แผนกวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา นาคสกุล. 2501-2502. คำสันนิษฐานในภาษาไทยที่มีมูลรากเป็นคำภาษาเขมร. ปริญญาโทบัณฑิต
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- คณะกรรมการทุนพระยาอนุমানราชธน. 2519. พจนานุกรมเขมร-ไทย ฉบับทุนพระยาอนุमान-ราชธน. 5 เล่ม.
กรุงเทพ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด จงเจริญการพิมพ์.
- ดวงเดือน รุ่งแสงจันทร์. 2516. พจนานุกรมภาษาเขมร-ไทย, ศิลปศาสตรบัณฑิต (โบราณคดี). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประสงค์ ทองประ. 2546. การศึกษาคำที่มีความสอดคล้องกันในภาษาไทยและภาษาเขมร. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย (กลุ่มภาษา), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2515. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2493. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพ :
โรงพิมพ์การศาสนา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2539. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพ :
บริษัทอักษรเจริญทัศน์ อจท.จำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพ :
บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด.
- วัฒน์ชัย หมั่นยิ่ง. (2552). วิเคราะห์คำศัพท์เขมรจากพจนานุกรมเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิต พ.ศ.2512 ที่ใช้ตรงกันกับ
คำศัพท์ไทย, วารสารคณะมนุษยศาสตร์, 6(1), 75-106.
- เสถียรโกเศศ (พระยาอนุमानราชธน).2497. แลคมอินโดจีนสมัยโบราณ. พระนคร : โรงพิมพ์ชาญชัย.

ภาษาเขมร

- นุ หาจ. 2516. มาลาตวงจิต. พนมเปญ : ศูนย์ข้อมูลและการค้นคว้าทางวัฒนธรรมของเขมร.
- พุทธศาสนบัณฑิต. 2512. พจนานุกรมเขมร. พิมพ์ครั้งที่ 5. พนมเปญ : โรงพิมพ์กัมพูชา.